

פרוטוקול מס' 37/4

מישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ג',
ז' באדר, תלס"ו - 1.3.55,
בשעה 11.15

ג. כ.ו.:

- ה. פרסיץ - היו"ר
- ט. אונג
- א. ברטן
- ס. גריידי
- ק. כהנא
- ש. כפרית
- ב. כצנלסון
- ד. נצר
- י. סמילנסקי
- ר. צברי
- א. רוזנבל-באור

פוזטנים:

- ד"ר אבידור - הסנהל הכללי של משרד החינוך
- ד"ר כצנלסון - סגן סנהל כללי של משרד החינוך
- מך שריד -
- ד"ר בגרטן - אגף התקציבים, משרד האוצר

נ. ע.ו.ו.:

- ס. ארם
- ז. בן-יעקב
- א. כלפון
- י.ש. רוזנברג

סדר-היום:

- א. סדנות
- ב. תקציב משרד החינוך והתרבות לשנת 1955/56.

=====

היו"ר ה. פרסיץ:

אני פותחת את הישיבה.
כל אשר אני עושה הנני עושה בשלימות הוועדה
ובטחה. על כן אני מוכרחה להביע את צערי ואת התסדירותי על כך שהוועדה
קבעה תאריך מסויים לסמייעת הרצאה מפני כך עצמון וכשבא מר עצמון בסעה
שנקבעה כראש, לא הופיעו חברי הוועדה להרצאה. כל זאת, לאחר שהתחשבת
בכך כי ראש המסלה והסר ארן עומדים לנאום בשלימת הכנסת ודחיתי את
ההרצאה ששעה 6 לשעה 7 בערב.
אם החברים מעונינים לשמוע את ההרצאה אני מבקשת
לקבוע מועד אשר יתאים לכולם, כדי שלא יישנה שוב המקרה שסר עצמון
בא ולא היה בפני מי להרצות.

קיבלתי מברק דחוף מהנהלת האופרה, בו סודיעים
כי רכוש האופירה אשר נשטר במרתף בבית "הביטה" הוצא טחט על-ידי "הביטה";
שעל דעת עיטה העבירה אותו למחסן והודיעה להנהלת האופרה לבוא ולקבל
את המפתחות. הנהלת האופרה מבקשת במברק להסיל על ועדת הקירה סיוחדת
בדיקת הטב והסקת מסקנות.

ד"ר אביגור:

ביום ו' האחרון טנה אלינו סד מבן-זוהר והודיע, כי מלוטה ימים קודם לכן שלחה הנהלת "הבימה" סכתב למסונה על הנכסים בעיריית תל-אביב, עם העתקים לוועדת החקירה המיוחדת המספלת בענין האופרה ולגורמים נוספים, אך לא למסרד החינוך. בסכתב נאמר שהנהלת "הבימה" זקוקה לפחטן הנמצא בביתה ואשר בו שטורים המלבושים והתפאורות כל האופרה ועל כן היא עוסדת להעביר את הרכוש הזה למחטבי הערובה. להנהלת האופרה נודע בול העברת הרכוש רק ביום ו' ובאותו יום פנה סד מבן-זוהר אלינו וביקשנו להתערב בענין. התקשרתי מיד עם ספקד מסרת תל-אביב ומכנו נודע לי, כי הנהלת האופרה כבר התקשרה בינתיים עם לך הפנים ועם לך המסרה, וסר המסרה הבטיח לספל ברג. כן אמר לי ספקד המסרה, שעד כטה הדבר ידוע לו, אין בטעשה "הבימה" שסום עבירה פלילית, והוא נותן אפשרות לתביעה אזרחית בלבד. על כן אין המסרה יכולה להתערב בדבר.

לאור מצב זה, אינני יודע טה ביכולתנו לעסות.

היו"ר ש. פרטיץ:

אני חושבת שאנחנו כוועדת החינוך והתרבות לל הכנסת צריכים להגיב על סקרה זה, שסוסד ציבורי הנתסן על-ידי המדינה עוסה דין לעצמו, ללא כל התחשבות בגורמים אחרים.

א. רוזאל-נאור:

ועדת החינוך והתרבות טיפלה בעניני האופרה ושטעה את הבקשות והתחוננים של אנסי האופרה, בעיקר בטטח המסירה על רכוש האופרה, והזוהרה כי יקרה מטהו לרכוש זה אם לא ידאגו לו. אנחנו רואים כי הזוהרה זו היטה צודקת, מפני שקרה כבר מטהו. על כן חושבני שמחובתה של הוועדה ליטול יזמה בענין זה. לדעתי יש להעביר את המברק של הנהלת האופרה לידיעת הוועדה לחסירה עניני האופרה, הקיימת ליד מסרד החינוך, ולבקטה להודיענו מה היא עוסה בענין זה.

ה.ת.ל.ט.ה.

הוחלט להעביר את סברק הנהלת האופרה לידיעת מסרד החינוך ולבקטו להודיע על הצעדים בהם נקט בקטר להעברת הרכוש.

היו"ר ש. פרטיץ:

אנו עוברים לדיון בתקטיב מסרד החינוך. ראשית, ברצוני להזכיר לחברים כי לא טמענו עדיין סקירות על החינוך המיוחד, על במי-ספר חקלאיים ועל פעולות אגף החינוך. אולם גם באותם השטחים בהם נמסרו סקירות על-ידי אנסי מסרד החינוך לא קיבלנו הצעות להחלטות, אם כי החברים, תוך הוויכוח, השמיעו הצעות שהטעות טונות. ברצוני לבקט את החברים שירכזו את הצעותיהם לבעיות הטונות שנידונו, כדי שבאחת הישיבות הקרובות נוכל לגשת למיכום ההחלטות.

ברצוני להציע לחברים הקטת ועדת מסנה מיוחדת לדיון בתקטיב החינוך, כפי שנהגו לעסות בשנים הקודמות.

ה.ת.ל.ט.ה.

הוחלט על הקמתה של ועדת מסנה בהרכב הבא: היו"ר ש. פרטיץ, י. טטילנטקי, ר. אברי, א. רוזאל-נאור ונציג הטלעות הדתיות.

היו"ר ש. פרטיץ:

זכור בוודאי לחברי הוועדה, כי אטקד הבאתי לתשומת-לכם את חוטרת הטצב בקטר לנסיירה ולהיטארות בבתי-הספר שלנו. תופעות אלו עולות לנו בכסף רב טאר, אשר אילו חסכנו אותו אפשר היה להוציאנו על יירותים חשובים מאד שהינו מונעים להבא את קיום ההיטארות וטולי אף מטייעים להשתלמות מורים. אולם נראה כאילו גסרנו בלבנו

היו"ר ש. פרטיץ:

איי-אפטר לשנות את המצב וצריך להטות בנות הדרך, מתוך שגרה.

בעמ' 124 של חוברת דברי ההסבר לתקציב
ישנה טבלה המראה את חלוקת התלמידים לפי הכיתות בשנים תשי"ד ותשי"ו
וכן את מסדי ההישארות בשנת תשי"ד. בחנתי מספרים אלה והנה, למשל,
ראיתי כי אשתקד למדו בכיתה א' כ-46,000 ילדים. אם בניח שלא נוספו
עליהם ילדים חדשים, הרי בכיתה ב' היו צריכים ללמוד השנה גם כן כ-46,000
תלמידים. אך לאמיתו של דבר מגיע מספר הלומדים בכיתה ב' השנה ל-42,978
תלמידים בלבד, ובמספר זה כלולים גם 2,069 תלמידים שנשארו בכיתה ב'
בסוף שנת הלימודים תשי"ד. יוצא, כי מבין תלמידי כיתה א' דאשתקד נשרו
5,573 תלמידים. בודקתי בצורה זו את מספרי הנשירה גם בכיתות האחרות,
והגעתי לסיכום כי בסך הכל מבין תלמידי דאשתקד נשרו 21,140 ילדים.

השנתון של גילאי 6 מסיק בשנת תשמ"ו
34,539 ילדים ואילו בכיתה א' לומדים השנה 39,609 ילדים. פירוש הדבר,
כי ההישארות מסתכמת ב-5,070 ילדים ולא ב-3,342, כפי שכתוב בדברי
ההסבר.

אם נשווה את שנתוני הכיתות השונות של
בית-הספר העממי עם מספר התלמידים בכיתות אלו בשנת תשי"ד נראה, כי
בעוד שהשנתון של כיתה א' הקיף אשתקד 37,745 ילדים למעשה למדו בשנת
תשי"ד בכיתה א' 46,482 ילדים, היינו 8,737 מעל לשנתון. בסך הכל בכיתות
א' - ד' למדו 17,992 ילדים מעל לשנתונים המתאימים. מכיתה ה' ועד
כיתה ח' הפרופורציה היא המוכה. זאת אומרה, מספר הילדים בכל אחת מהכיתות
ה' - ה' קטן ממספר הילדים בשנתון המתאים. בכיתה ה' יש 272 ילדים פחות
ממה שצריכים היו להיות, בכיתה ו' - 2,079, בכיתה ז' - 5,076, ובכיתה ח' -
9,902. בסך הכל חסרים בכיתות ה' - ח' 16,480 ילדים.

תמונה זו נשנית בשנת הלימודים תשמ"ו.
בכיתה א' לומדים מעל לשנתון 5,070 ילדים. מספר זה הולך ויורד עד
כיתה ה'. בסך הכל בכיתות א' - ד' לומדים 14,396 ילדים מעל לשנתונים
המתאימים. מכיתה ה' ואילך היחס הוא הפוך: בכיתה ה' לומדים 436 ילדים
פחות מאשר צריכים היו ללמוד בהתאם לשנתון. בכיתה ח' מספר הילדים החסרים
מגיע לכדי 7,102. בסך הכל חסרים בכיתות ה' - ח' 14,506 ילדים.
השווייתי מספרים אלה עם מספר התלמידים אשתקד ונוכחתי לדעת שהילדים החסרים
אינם לומדים במוסדות מזור או בתימון. מצב זה דורש עיון מעמיק.

יש לזכור כי השנתון אינו אידינמלי עם כיתה
מסוימת.

היו"ר ש. פרטיץ:
גם סר שריד ענה לי תשובה זו, אך לא הסתפקתי
בה. אני רואה כי גם ועדת ההישארות הגיעה
בערך לאותם המספרים אליהם הגעתי אני. לפי החישובים שלי נשארו בכיתה א'
5,070 תלמידים; ועדת ההישארות לעומת זאת קיבלה את המספר 5,120. זאת אומרת,
כי ההבדל הוא קטן מאד. הוא הדין ביחס למספרים אחרים המסורים.

אולם לא מסרתי את המספרים לעמם בלבד.
מתוך ראיית המספרים עלינו להבין מהי הסיבה לקיום המצב הנוכחי ולתקן אותו
לפי זה. מדי שנה בשנה עומדים אנו בפני אותן הבעיות בגורמנו לדון בתקציב
וגם בתקציב החדש אין כל עדות לכך שאנחנו הוסקו מסקנות טן העבר. אם רואים
אנו כי מדי שנה בשנה נשארים בכיתה א' אלפי ילדים, עלינו לשאול עצמנו
ממה נובעת תופעה זו. ואני אומרת כי היא נובעת מתוך כך שהילדים לפני
כניסתם לבית-הספר היסודי מבקרים בגן-ילדים חצי שנה בלבד. באופן דומי
ביקור חובה בגן הוא למסך שנה אחת, אך שנה הופכת למעשה ל-6 חדשים בגלל
החגים והחופשות הרבות.

תופעת ההישארות נובעת גם מיחס המורים לעבודתם,
מלידת תשומת-הלב שהם מקדישים לה, מההתנתות והשביתות. האם אנו צריכים
לעצום את עינינו|לכך, רק מפני שאנו עומדים ערב בחירות? הרי זה גובל עם
פסע; אי-אפשר להטות כן.

או.

ד"ר אבידור:

שאלת ההיסטארות היא שאלה נכבדה מאד, אך לא מבחינה תקציבית. קבעו כבר בארצות אחרות רוח למדינה. ההסבר הוא, כי ילד אשר נסאר בכיתה א' אינו מגיע בסופו של דבר לכיתה ח', אלא בגיל 14 הוא עוזב את בית-הספר אחרי שסיים כיתה ז', וידוע שתלמיד כיתה ו' או כיתה ז' עולה למדינה פחות מאשר תלמיד בכיתה ח'.

חיו"ר ט. פרסיץ:

תוך חקירת ההיסטארות יש גם לראות היכן לומדים הילדים שנשארו, והאם הם לא מחייבים פתיחת

כיתות נוספות.

כן יש לזכור כי אותם הילדים אשר עוזבים את בית-הספר היסודי לפני סיומו לנוער עובד שהמדינה מסקיעה בהם כמעט שלוש דבעי טיליון לירות, והכיתות הן ריקות למחצה. גם התוצאה המוסרית והתרבותית היא איומה. יחד עם זאת מגיעים אנו למסדי היסטארות עצומים - כ-14,000 ילדי - ולנסירה המונית המקיפה אף היא השנה כ-16,000 ילד, היינו בסך הכל 30,000 ילדים.

י. סמילנסקי:

אסתקד קיבלנו ממחוז באר-שבע דיין-וחשבון אשר נאמר בו כי שנתוני התלמידים אינם עומדים באיזון שהיא התאמה לכיתות. כן קיבלנו מכתב מהלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה אשר כתבה לנו כי בין תלמידי בתי-הספר היסודיים נמצאים 10,000 ילד בגיל 14 - 17.

מר טריד:

גב' פסריץ כתבה לי מכתב בו ציינה את המספרים אשר מסרה גם לחברי הוועדה. כתבו בתי לה יצאתי מתוך הנחה כי הכיתות לא רק שאינן זהות עם השנתונים, אלא גם הכיתות של אסתקד אינן תמיד זהות עם הכיתות של שנה זו. ישנן למשל כיתות בבתי-ספר רביעי, שאסתקד קרו להן כיתה א' והשנה החליטו כי תהיינה אלה כיתות ג'. רק אחרול היה אצלי מנהל בית-ספר מסויים אשר הודיע, כי יש לו 30 תלמיד אשר בטעות הכניסו אותם לכיתה ב' מפני שהסתמכו על כך שהם לומדים בבית-הספר זו שנה שניה, וילדים אלה צריכים להיות באמת בכיתה ד'.

כדי לראות אם חסרים תלמידים לעומת אסתקד, לקחתי את מספר התלמידים הכולל בתס"ד והשוויתיו עם המספר בתס"ו. בתס"ד למדו בבתי-הספר היסודיים 219,129 תלמידים, בתס"ו לומדים 232,205 תלמידים. היינו, יסנו הפרט בסך 13,074 תלמידים. למספר זה יש עוד להוסיף 12,882 אשר סיימו בתס"ד את כיתה ח' ועזבו את בית-הספר ואז נראה כי הגידול הממשי לעומת תס"ד מתקרב ל-26,000 תלמיד, בעוד שהשנתון החדש אשר נכנס השנה לבית-הספר מקיף 34,000 ילדים. זאת אומרת, שאם כל אלה אשר למדו אסתקד נקלטו השנה בבתי-הספר, הרי חסרים בבתי-הספר כ-8,000 תלמיד. בקשר לזה כתבתי ליושב-הראש, כי המפקד שלנו בערך על-יסוד חומר שהגיע אלינו בחודש תשרי. בעוד חודש נקבל תוצאות של מפקד מסלים, ואני מניח שבמפקד זה ייוספו עוד כ-5,000 ילדים אשר בחודש תשרי לא ביקרו עדיין בבית-הספר. כמו כן, כ-3,000 ילדים לומדים במוסדות פטור, במיסיון ובביסיבות. על כן, בעקבות המפקד השני יתברר בוודאי כי גם כל אלה אשר למדו אסתקד והיו צריכים להסתיך השנה באמת מבקרים בבית-הספר, ונוסף לכך גם אלה הניסנים על השנתון החדש נכנסו כולם לכיתה א'.

אשר להיסטארות, הרי לפי המספרים הנמצאים בידינו ואשר בסוף שנת הלימודים הקודמת נספרו על-ידי מנהלי בתי-הספר לידי מפקחי המחוזות, נשארו בשנה שעברה בכל הכיתות בסך הכל 10,214 ילדים; היינו, 5% ממספר התלמידים הכולל. זהו אחוז היסטארות נורמלי בהחלט. מסדי היסטארות בסוף שנת תס"ג היו גדולים לפחות פי שניים. בסוף שנת תס"ד הפחתנו את מסדי היסטארות לפחות ב-50% על-ידי מתן הנראה מתאימה למנהלי בתי-ספר. ראשית, הודענו כי אין לקיים בחינות בסוף שנת לימודים, אלא יש להחליט על העלאה לכיתה יותר בנדהה או על היסטארות לפני תום הלימודים ולא על-סמך בחינות. כן הודענו כי אין מחנך כיתה וסאי להשאיר תלמיד על-דעת עצמו, אלא הוא חייב לקבל את הסכמת המנהל ועוד מורה נוסף הטלמד באותה הכיתה. כמו כן, את רשימת הנשארים יש להמציא למפקח המבקר אשר בודק את אחוז ההיסטארות. קרו עשרות מקרים שהמפקח לאחר שקיבל את הרשימה ראה כי ישנה הפרזה בהטארת תלמידים והפחית את ההיסטארות ב-80 או אף ב-100 אחוז.

או.

מר סריד:

באמצעות הוראות אלו הפחתנו את מסדי ההיסטארות
בסוף שנת תשי"ז לפחות ב-50%, ו-5% נשארים שהיו
באותה השנה הם אחוז רגיל בהחלט.

ועדת ההיסטארות: שהיא ועדה פדאגוגית-ציבורית, בה
משתתפים באי-כוח משרד החינוך, הכינה כבר סיכומים והסלצותיה תובאנה
בזמן הקרוב בפני הנהלת המשרד אשר תחליט כיצד יש לנהוג בעתיד.
בכל אופן, המגמה היא לחסל את ההיסטארות בתנאים מסויימים או לפחות לצמצמה
עד לסיניסוס.

אני רוצה לציין כאן שהפתיעה אותי העובדה,
כי ההיסטארות הגדולה ביותר מצויה לא במחוזות הנגב והצפון, כפי שאפשר
היה לצפות, אלא דווקא במחוזות ירושלים, תל-אביב וח'פה. אני מסביר זאת
בכך שהכיתות בנוג ובצפון עדיין אינן מגובשות ביותר מבחינת הידיעת ותכנית
הלימודים איננה יציבה עדיין. דווקא הסורים הוותיקים הנמצאים במחוזות
ירושלים, תל-אביב וח'פה הם מסאירים יותר מסורים אחרים. כבוד הסורה
והסגרה שבעבודתו הם לפעמים בעוברי עניין ההיסטארות.

לפי מיטב הכרתנו הנסירה כיום קטנה עד למאד,
והיא כלל אינה קיימת בישובי-עולים. במקומות אלה הילדים אולי בכלל אינם
טבקרים בבית-הספר, אבל הם בכל אופן אינם נושרים. יש לנו ידיעות כי
בתל-אביב שהיווה מקום תרפה לנסירה, ובעיקר שכונות העוני שבעיר, אין כמעט
נסירה. הוא הדין ביחס ליחפה. ברור לי שגם לגבי בעיית הנסירה התקדמנו
הרבה מאד. אך קיימת עדיין הבעיה המיוחדת לישובי-עולים בהם הביקור אינו
סדיר.

עשיתי חישוב נוסף כדי לראות אם חסרים לנו
תלמידים. שנתון גילאי 6 כולל כ-34,000 ילדים, שנתון גילאי 7 - כ-38,000,
שנתון גילאי 8 - כ-35,000, שנתון גילאי 9 - כ-30,000, שנתון גילאי 10 -
כ-27,000, שנתון גילאי 11 - כ-24,000, שנתון גילאי 12 - כ-21,500,
שנתון גילאי 13 - כ-20,000 ושנתון גילאי 14 - כ-22,500. אם נאמר כי המטוּצ
של כל שנתון מגיע לכל היותר ל-30,000 ילדים - ואני חושב כי הוא יותר נמוך -
ואם לומדים בבתי-הספר היסודיים 8 שנתונים, הרי צריכים להיות 240,000 תלמיד.
השנה לומדים 232,205 תלמידים בבתי-ספר יסודיים מסלכתיים ונוסף להם ישנם
ילדים בטוּצת לימוד אחרים. זאת אומרת, כי כל הילדים אשר צריכים ללמוד
לומדים.

א. ברטון: האם ישנם מקרי היסטארות לשנה שליטית?

מר סריד: היו מקרי היסטארות לשנה שניה.

ב. כצנלסון: האם אנשי משרד החינוך באו על סיפוקם על-ידי מתן
הוראה האומרת שכאשר טורה במקום פלוני מחליט
לחסאיר בכיתה/מספר תלמידים ידוע. יכול המפקח לשנות את החלטתו של הסורה
ולחסל את ההיסטארות? יש להניח כי אותו הסורה יביר את תלמידיו טוב יותר
מאשר המפקח אשר בא לבית-הספר רק פעמים מספר. האם לא יתכן שאותם התלמידים
טגזירת היסטארותם לשנה שניה בוטלה על-ידי המפקח טכנידים אחד-כך על
הכיתה ואף מביאים נזק לעצמם, הואיל ואינם יכולים להגיע לרמה הכללית
של הכיתה? אינני חושבת שעל-ידי הוראה זו יצאנו ידי חובה מבחינה חינוכית.
יתכן שמבחינה תקציבית הוראה זו הביאה תועלת, אבל מבחינה טוטריית יש להניח
שהיא גורמת נזק.

היו ר. ש. פרסיץ:

מר סריד אמר שלפי חישוביו חסבים 8,000 ילדים
אשר צריכים היו ללמוד השנה. עצם התופעה של
העלמות ילדים מתוך המטגרת החינוכית צריכה לעמוד נגד עינינו. אני שואלת:
היכן נמצאים ילדים אלה אשר לטרו לפני שנה? אם המספרים מוכיחים שהם אינם
נמצאים במטגרת בית-הספר מה אפשר לעשות כדי למצוא אותם? מה יש לעשות
לנוכח תופעת ההיסטארות? הנה, למשל, השנתון של תלמידי כיתה ח' כולל
20,000 ילדים ואילו בכיתה ח' לומדים השנה 13,000. האם פירוש הדבר ש-7,000
ילדים בני שנתון זה לומדים בכיתות הנמוכות?

היו ר. ש. פרסיץ:

מר סריד אמר שכאשר טורה במקום פלוני מחליט
לחסאיר בכיתה/מספר תלמידים ידוע. יכול המפקח לשנות את החלטתו של הסורה
ולחסל את ההיסטארות? יש להניח כי אותו הסורה יביר את תלמידיו טוב יותר
מאשר המפקח אשר בא לבית-הספר רק פעמים מספר. האם לא יתכן שאותם התלמידים
טגזירת היסטארותם לשנה שניה בוטלה על-ידי המפקח טכנידים אחד-כך על
הכיתה ואף מביאים נזק לעצמם, הואיל ואינם יכולים להגיע לרמה הכללית
של הכיתה? אינני חושבת שעל-ידי הוראה זו יצאנו ידי חובה מבחינה חינוכית.
יתכן שמבחינה תקציבית הוראה זו הביאה תועלת, אבל מבחינה טוטריית יש להניח
שהיא גורמת נזק.

באמצעות כל המספרים אשר הבאתי אני רוצה להגיע
למסקנה אחת: אני רוצה כי נחסוך את כל הכספים המוצאים עתה על ההיסטארות
ונקדיש אותם להרחבת מטגרת גן-הילדים.

או.

טר שריד:

אנני רוצה לתקן את המספרים שמסרתי קודם.
המסומצע של כל שנתון מהשנתונים הלומדים בבית-הספר
הוא 29,800. זאת אומרת, כי 8 שנתונים מקיפים 238,400 ילדים ואילו
השנה לומדים 232,205 ילדים. חסרים 6,195, זאת לפי טפקד מחודש תשרי.
ילדים אלה בוודאי יוכלו במפקד השני, על כן אפשר לומר כי לומדים 100%
של ילדים אשר צריכים לימוד. טעב זה הוא מטעם אידיאלי ולכן אני לוקח
בחשבון כי במספר הלומדים נמצאים גם 10,000 ילדים בני 17 - 14 ולעומתם
ישנם גם ילדים במוסדות לימוד אחרים, מחוץ לרשת המסלכתית.

ד. צברי:

בחוברת ההסבר לתקציב, בסעיף "פעולות חדשות"
זכורות פעולות תרבות יזומות. למה הכוונה?

בסעיף "צמצום פעולות" מדובר על צמצום כיתות
להסכלה יסודית למבוגרים. מה הדבר?

ד"ר אבידור:

בעט' 120 לדברי ההסבר נאמר כי בשנת הכספים
1954/55 היו למסדר החינוך 543 עובדים, ומהם
הועברו 23. לשנת הכספים 1955/56 נלקחו בחשבון 570 עובדים ולכאורה
ישנה תוספת של 50 עובד. אולם למעשה מתוך 50 עובדים אלה 26 עבדו במסדר
החינוך גם אשתקד, אלא שקיבלו מטרותם טעמי פעילות. השנה הועברו לתקן
הרגיל. אלה הם 3 עובדים במחלקת כוח-אדם, 4 עובדים לחינוך התיכון,
6 עובדים למחלקת לתזונה, 9 עובדים לגדנ"ע, בהג, 2 עובדים להכשרה גופנית
ונסטר למחלקת העתיקות.
24 עובדים הם עובדים נוספים, מהם 9 בפיקוח -
מפקח אחד לבתי-ספר של אגודת-ישראל.

יושבת-הראש שאלה במה מתבטא בתקציב סיווג הכיתות

והמוסדות.

ראשית, מוצא הדבר את ביטויו בתקציב להסעת
התלמידים לבתי-הספר האזוריים. אשתקד היו תקציב ההסעה 9,500 לירות,
לשנת התקציב החדשה מוצע 30,000 לירות. כן ישנם בתקציב 30,000 לירות
להרחבת בנינים והריסת מוציאות. בתקציב העבר היו למטרה זו 50,000 והפעולה
העיקרית נעשתה באמת אשתקד.

ישנה עוד תופעה אחת שאינה מוצאת את ביטויה
בתקציב הרגיל, כי אם בתקציב הפיתוח. השנה עומדים לבנות בנינים חדשים
לבתי-ספר, בין בנינים מטעם זב"ן צריפ"ט. בנינים אלה יביאו לצד חסכון
רב, מפני שהכיתות בהם גדולות.

ביחס למיזוג כיתות ומוסדות יש לדעת כי מתוך
850 ישובים עבריים 750 אינם מגיעים ל-1,000 תושבים כל אחד.

יושבת-הראש עוררה את שאלת הדיספרופורציה בין

תקציב החינוך התיכון לבין תקציב החינוך הגבוה. ברור שהסדירה מוציאה על
תלמיד בבית-ספר תיכון פחות מאשר היא מוציאה על סטודנט במוסד לחינוך גבוה.
אולם אם נבדוק את הדבר לאור הצרכים, נראה לי שקיים איזון מסויים.
בבתי-ספר תיכוניים אקדמאיים של בוקר וערב לומדים כיום 20,000 תלמיד
ובבתי-ספר גבוהים - 5,000 תלמיד. אם נדבר על דיספרופורציה יתכן
ונגיע למסקנה שיש צורך להגדיל את ההוצאה על החינוך הגבוה. אין צורך
מיוחד להגדיל את מספר בתי-הספר התיכוניים, טוב יותר למספר את הקיים.

למוסדות החינוך הגבוה יש שני מקורות עיקריים

לקבלת תקציב: המגבית בחוץ-למרחץ והמדינה. מקורות אחרים אין להם.
לחינוך התיכון, נוסף על תקציב הממשלה ישנם אינו גדול, ישנם גם מקורות
הכנסה נוספים. ראשית, הדמיית המוסדות מסקיעות בחינוך התיכון סכומים
לגמרי לא מבוטלים. כל החינוך התיכון הוא בשיתוף עם רשויות החינוך המקומיות.
כן ישנו שכר-לימוד וכאן הפרופורציה של עזרת המדינה היא הרבה יותר גדולה
מאשר לגבי שכר-הלימוד במוסדות החינוך הגבוה. אם ניקח בחשבון מתוך 4 שנים
העלינו את קרן המסיפנדיות לתלמיד בתי-הספר התיכוניים מ-10,000 לירות
לחצי טיליון בקירוב, הרי אפשר לומר לעלינו בשטח זה הרבה מאד.
אטנם נכון צריך לעזור לחינוך התיכון, אך השאלה היא על-חשבון איזה טעיף
הוצאה.

י. סטילנסקי:

הנכון הוא שתלמיד תיכון עולה 400 לירות
וסטודנט - 1500 לירות לשנה?

ד"ר אבידור:

תלמיד בית-ספר תיכון עולה 250 - 300 לירות
לשנה וסטודנט - למעלה מ-1600 לירות.

חה"כ נצר שאלה בדבר השתתפות בהחזקת בתי-ספר
מוכרים - 10,000 לירות. זוהי השתתפות בסך של 60% בהחזקת מוסדות
יטודיים מוכרים במקומות בהם אין לשות מוניציפלית ומסרד החינוך מחזיק
ם בתי-ספר. זו איננה תוספת תלמידים, אלא השתתפות בהחזקה.

בשאלה כאן שאלה מדוע ישנה הפליה בתקציב לציוד
למטבחים בלתי-ליטודיים. למעשה אנו מוציאים על ציוד זה 60,000 לירות
כי הוספנו כאן כסף מסעיפים אחרים, ועל כן ביחס לציוד לא-ליטודי הגענו
לנקורת-רוויה. הסכום המופיע בתקציב החדש מתאים לצרכי הילדים המקבלים
חזנה. אם תהיה אפשרות להגדיל את מספר האוכלים במטבחים הלא-ליטודיים
נטדל להעלות גם את ההוצאות לציוד.

חה"כ כפרית שאלה מדוע חלה הפחתה במסכורות מורים
ביטובי-עולים. ההערכות ביחס למסכורת מורים אלה בשנת הכספים החולפת היו
מוגזמות ועל כן באה הפחתה הזעומה כדי להתאים את דתקציב להוצאה הסטטית.

חה"כ סטילנסקי שאל איזה סכומים מסלם הציבור
עבור חינוך ותרבות. אנחנו עורכים עכשיו מחקר בשאלה זו, אך עדיין לא
קיבלנו מספדי מהלכה המרנזית לסטאטיסטיקה על-כל-פנים, לפי הערכה
שלנו, על חינוך, מדע ותרבות מוציאה המטסלה קצת למעלה מ-40 מיליון לירות
ואילו כל התקציב לצרכים אלה סטתכם ב-100 מיליון לירות. פירוש הדבר,
כי 60% מתקציב החינוך והתרבות באים ממקורות ציבוריים.

חה"כ סטילנסקי שאל עוד מדוע אין בידינו מספרים
מדוייקים, אלא הערכות בלבד. גם בארצות אחרות ישנו תמיד פיגור שלחצי שנה,
שנה ואפילו שנתיים בכל חנוגע לסטאטיסטיקה בסטח החינוך. בכל המקומות
קיים הקושי של קבלת גליונות המפקד. אצלנו ישנם עוד קשיים נוספים הנגרמים
עקב התנודה במספרי התלמידים, תנודה שאינה קיימת בארץ אחרת. תנודה
זו נובעת לא רק מהעליה, אלא גם מהנדידה בפנים הארץ. אך התקדמנו במידה
רבה טאד בסטח זה, אם כבר עתה ישנם בידינו מספרים מטבת ליטודיים זו
והטונאה לעומת שנת הליטודיים הקודמת.

חה"כ צברי אמרה בדבריה שיש צורך לקבוע עדיפות
בעת הכנת התקציב. אותו הדבר תובע מאתנו גם אגף התקציבים. אך הצרכים
בכל שטחי החינוך הם רבים ואיננו יכולים להרשות לעצמנו להתרכז באחד מהם
או בשניים ולפגור באחרים. כי אנו עדיין ספגרים בכלום. אך מדי שנה
בשנה מקדישים אנו תשומת-לב לשטח מסויים. בשנת תשט"ו טמנו בראש פעולותינו
את הטיפול במורה, הכשרתו, השתלמותו וכל הבעיות האחרות הנוגעות לו.
ישנם בתקציב הבדלים בין סעיפי הוצאה שונים המצייבים מה הם קווי ההסתערות
שלנו, וזאת מבלי שנזניה שטחים אחרים.

לפעמים ההסתערות איננה תקציבית בלבד. ניקח
לדוגמה את הדרכת המורים. אין אנו יכולים ואף איננו רוצים להגדיל
את מספר המפקחים, כי אנו רואים ברכה רבה יותר בהדרכה. לכן, כבר לפני
שנה הוחלט על הקמת הטוסד של מורים מדריכים שיורכב ממורים ומדריכים
שיוכסרו או ממורים טובים ליוצאו מהוראה לתקופה של שנה. המורים המדריכים
הם במקצועות שונים: חקלאות, מלאכה, זיסרה, התעמלות, הוראה כללית,
גני-ילדים, נערים עובדים ואולי גם חינוך טיוחד.
סעיף ההוצאה 314 הטופיע בעמ' 94 בחוברת התקציב,
טיועד בעיקר לסיום קורסי ההשתלמות בנהלל, באר-טבע וגבעת ווטינגטון,
ולהדרכת מורים ערביים בלתי-מוסמכים.

בשאלתי מה ההבדל בין מחקרים פדאגוגיים וניטוניים
חינוכיים.

מחקרים פדאגוגים להם הוקדשו בתקציב החדש
3000 לירות, אלה מחקרים של בעיות בהן אנו מטפלים מדי פעם בפעם,
לטל בעיית ההיטאות. אנו עורכים עתה מחקר בענייני תזונה, ומחקר בדבר
הוראת אנגלית בתי-הספר התיכוניים. מחקרים כאלה מצריכים כסף.

או.

ד"ר אבידור:

ניסויים, אלה ניסויים שדיברנו עליהם בקשר לתכנית הלימודים החדשה, למשל ניסוי בדבר הנהגת יום עבודה עצמית בשבוע, חקלאות טורחבת וכו'. ניסויים כאלה מצריכים תקציב נוסף על ההוצאות הרגילות.

כל הפרסומים המופיעים בתקציב החדש הם לסנת הכספים הנאה. הפרסומים כוללים דברים הקטורים לבתי-הספר וביניהם עושים אנו להוציא עתה חוברת לכבוד יום השנה ה-300 להתישבות היהודים בארצות-הברית.

ד"ר ברגמן:

תוספת התקציב עקב הגידול הטבעי בבתי-הספר היסודיים מגיעה ל-מיליון לירות. הגידול הטבעי המתכם השנה 13,000 ילדים והיה צורך להגדיל את מספר המורים ב-309 מורים. אם המסכורת הממוצעת היא 2700 לירות לשנה, הרי היה דרושים לט סקת המורים הנוספים 835,000 לירות. כן נוספו 344 מורים חדשות בגלל תוספת 3 שעות לימוד בכיתות א' ו-ב'.

לצערנו לא קיבלנו נתונים מוסמכים ביחס למספר הגננות. כנסיס לחישובנו בהכנת התקציב שימשה ההנחה כי בשנת תשי"ד היו בגני-ילדים ליד רשויות חינוך מקומיות 910 גננות. בשנת תשי"ו נוספו 35 בגני ילדים מוחזקים היו אשתקד 158 גננות והשנה נוספו 6, היינו בסך הכל היתה תוספת של 41 מורים גננת עקב הגידול הטבעי. המסכורת הממוצעת הטתלסת לגננות היא 2400 לירות לשנה ואם נכפיל זאת במספר המורים הנוספות, נראה כי לסם כיסוי הוצאות הגידול הטבעי בגן דרושים היו 100,000 לירות. זאת אומרת, כי הוצאות הגידול הטבעי מתקרבות למיליון לירות.

לצערנו לא היו לפני שנה מספרים על הגידול הטבעי וגם השנה מספרים אלה אינם מדויקים. התקציב הנוכחי מבוסס על החישוב כי בגני-ילדים ליד רשויות חינוך מקומיות מועסקות 1065 גננות, בעוד שלטענה ישנן 910 גננות. גם מספר הילדים איננו 36,000 כפי שחשבנו, אלא 32,000 בלבד. כתוצאה מזה יש צורך בפחות כסף לתשלום מסכורת הגננות, אבל טאידך גם ההכנסה מסכר-הלימוד בגנים היא קטנה יותר ממה שסייערנו בערך ב-700,000 לירות. על כן יש לתקן את סעיפי התקציב ובסעיף 10.21.301 בעמ' 91 במקום 2,734,100 לירות יש צורך רק ב-2,090,000 לירות. בסעיף 302 במקום 532,900 לירות כנראה יהיה צורך רק ב-480,000 לירות. כן חושבים אנו כי ההכנסה המסכית בסעיפים 001 ו-002 במקום 2,434,400 לירות תהיה רק 1,600,000 לירות. עד עכשיו נכנסו רק 830,000 לירות מסכר-הלימוד ו-335,000 לירות מהסוכנות היהודית למחצית השנה הכספית החולפת. אם גם במחצית השניה תיתן הסוכנות סכום כזה תגיע ההכנסה הכוללת בסעיף הגנים ל-1,600,000 לירות.

תקציב ההזנה בתקציב 1954/55 הגיע ל-1,160,000 לירות, ואילו בתקציב החדש הוא הועמד על 1,639,000 לירות. זהו גידול של למעלה מ-40%. אם ניקח את הזנת הילדים בלבד, בלי פעולות אחרות של מחלקת התזונה, נראה כי הגידול הוא אפילו גדול יותר. אם נסכם את כל סעיפי ההוצאה של מפעל התזונה בשנת הכספים 1954/55 נקבל את הסכום של 862,000 לירות ואילו התקציב החדש כגיע ל-1,311,000 לירות. זהו גידול של למעלה מ-50%. ממה נובע גידול זה? בשנת הכספים החולפת נתנו תקציב להזנת 5000 ילדים לתקופת אפריל-יוני. כדי להסלים את התקציב לשנה תמימה היה צורך להוסיף 125,000 לירות. אשתקד היו בסעיף 301 עמ' 96 רק 56,400 ילדים, השנה ישנם 61,000, היינו גידול ב-4,600 ילדים. הגידול בסעיף 302 הוא ב-1000 ילדים לעומת אשתקד, הוא נתאפשר על-ידי תוספת 123,000 לירות. אם ניקח בחשבון שלמחלקת התזונה הוספנו חצי מיליון לירות, הרי אי-אפשר לומר כי מחלקה זו קופחה, והוספה זו באמת דרשה מאסך מיוחד. יש גם לראות את תקציב ההזנה לאור העובדה כי רק לפני שנתיים, כאשר תקציב זה היה במסגרת משרד המעו, הוא היה בסך הכל כחצי מיליון לירות. על כן אין לבטל את ההגדלה הניכרת בתקציב זה ולומר שלא היתה התחשבות בצרכים.

היו"ר ס. פרסיץ:

האוצר מדבר על תוספת תקציב למחלקה מסויימת ועל כן הוא יכול להצביע על התקדמות. אנחנו מדברים על תוספת מזון לילד ואם ניגשים לבעיה בצורה זו רואים כי הגדלת התקציב חלה בז נבד עם עליית המחירים ועל כן בהזנה עצמה לא חל סינוי.

הישיבה ננעלה בשעה 13.30.